

Ai ò tirè vî la “âca”

Quand cal gran drèg ed Dagnêl Vitèli - al nòster “profesàur” glotòlog-dialetòlog-tajadelòlog - l' à detè al raiguel par scrîver in manîra sientéffica e giòssta tòtti al paròl dal bulgnaîs, l' à cunsiè d an méttèr mâi la “âca” dnanz ala “a” o ala “o” quand a s adrôva al vèrb “avoir”. Sta fazannda però a mé la m piàsèva al giòsst, parché am parèva che tirànd vî cla léttra a fèssen un tórt ai nûster mésster ed scôla, ch' i la mitènn tótt par fères cunprànnder l' inpuranza ed cla “âca”. Ecco alâura che mé ai ò sänper scrètt: “mé ai ho”, “ló l ha”, “lâur i han”.

Quasst fén al nómmer 95 dal nòster giornalén, mo adès - *dopo lunga e ponderata riflessione* - ai ò dezîs *di uniformarmi alla grafia espressa dagli illustri studiosi che hanno dato vitta alla OLM (Ortografia Lessicografica Moderna)* e alâura: “mé ai ò”, “ló l à”, “lâur i an”.

Con bôna pès ed quî ch' i dîsen che scadagnón al pôl scrîver al bulgnaîs cum al vól, sänza inciónni raiguel.

Al studânt e l operèri.

Quassta che qué l' é una stòria vaira.

I èren i ténp dla contestaziàn, chi ân vgnó sóbbit dàpp al 1968, quand i studént (e i zûven in generèl) i vlèven arbaltèr al mând. Al' Università i èren ed môda i *collettivi*, anc quand i fèven i esâm, acsé i sumâr i psèven arpiatères stramèz ai brèv par guadagnèr un “18” spigazè e arivèr stra cócc' e spintón a una làurea ch' l' avèva al valâur d un pèz ed chèrta zâla da inscartuzèr i macarón righè.

Pavlén l' èra un studintén ch' l' èra arivè a Bulaggna dala Bâsa Itâglia, tòtt pén ed vójjia ed studièr pr arivèr pió in fûria ch' al föss pusébbil ala làurea. I sù i fèven i cuntadén e par lâur mantgnîr cal fiòl luntàn da cà l' èra un probléma econòmic brîsa da pôc. I èren riusè a méttrel a duzénna in cà da una vaddva ch' l' avèva una fiòla e una stanza lébbra, in dóvv al studintén al s caté sóbbit benéssum. Int i prémm ténp al pasèva al sâu giurnèt andànd a leziàn la maténna ala facultè d economî e cumèrzi e al dàpp-mezdé studiànd in cà. As sà che pr un ragâz

vgnó dala canpâgna, la zitè l' à un' atraziàn particulèr e al fò acsé che Pèvel al cminziapié a stèr fòra ala nòt, frecuentànd zèrti ustari in dóvv i s catèven chi ragâz dal *collettivo studentesco*, bèrba e caví lóng, sänper inpgnè a discóttèr ed puléttica, in mèz a una fumèna ch' parèva óng' e trî.

La fiòla ed cla vaddva ch' al le tgnèva in cà a duzénna, l' avèva un amràus, un brèv ragâz ch' al fèva al turnidâur int una indósstria mecànica bulgnaîsa, ónna ed cäl fâbric ch' i an fât cgnóssèr Bulaggna in tòtt al mând. L' avèva fât l' aviamânt e pò l' èra andè a lavurèr, parché ed studièr ai n' avèva pòca vójjia. Däl vòlt ai capitèva d' incuntrèr al studânt in cà dala sò amràusa e alâura i dscûrs i andèven sänper a finîr in puléttica, parché - secànd Pèvel - l' èra arivè al mumânt ed ribelères ai padrón e d' ocupèr al fâbric par utgnîr una pèga pió èlta e di ambiént ed lavurîr pió san. Tótti còs sacrosanti e giòssti che però pr avairi ai srèv stè bisâggn ed tãnp e dimónndi pazénzia, parché di canbiamént acsé i n' s pôlen brîsa fèr da un dé a cl' èter.

Fòrsi par fères bèl con la ragâza, sé, insâmna, la fiòla dla vaddva, par dimustrèr che ló l' èra pió inteligiãnt e istrué, Pèvel al fèva stäl discusiàn quand in cà la i èra anca lí, dand adòs a Franco, l' operèri, digandí che ló al lavurèva pr una “canta ed giuân”, che al sò padrån al le sfrutèva, tirànd magâra fòra la fazannda dal *plusvalore* e vî acsé. Franco, ch' al n' èra brîsa nèd la nòt dal scuasadén, ai arspundèva che sé, ló al psèva èser sfrutè dal padrån, mo la stassa cosa la s psèva dîr dal studânt, che invèzi che studièr al pasèva däl nutè intîri a ocupèr al fâbric; o al' ustari, in st' mântèr che i sù genitûr i s'gubèven par mantgnîrel al' università. N' èrel brîsa anc quasst un sfrutamânt?

I ân i pasèven e al studânt, sänper inpgnè a fèr däl riugniàn, a contestèr tòtt e incòsa, a critichèr i puléttic ed tòtt i culûr, al pasèva da una facultè a un' ètra e pò a un' ètra ancâura. L' arivè a laureères ch' l' avèva quèsi trânt' ân, in st' mântèr che l' operèri e la ragâza i se spusènn. La stòria la prèv finîr qué,

e invèzi nâ.

I dû ragâz i s' pirdènn ed véssta, parché dàpp avoir finé l' università al studânt al turné a cà e l' operèri al dvinté un “trasfertéssta”, ón ed chi brèv tènica ch' i van in gîr pr al mând a muntèr al mâchin automâtic, quallipr esâmpi - ch' al fan al zigaràtt, i i méttènt int al pacàtt ch' al vén pò incelofanè, e tòtt quasst int al tãnp d' una slusnè. La sò fâbrica, però, a un zèrt pònt la prinziapié a pèrder di cûlp e i ûrden di cliént i tachènn a arivèr sänper pió schèrs, fén che un brótt dé pr i lavuradûr ai salté fòra la câsa integraziàn e pò al lizenziamânt, par tòtt e sänza tanti stòri.

A Franco ai amanchèva pûc ân pr andèr in pensiàn e sta fazannda ai agrivèva dimónndi. acsé, par psair méttèr insâm i bajûc par paghèr i contribût ch' i i manchèven, al s' adaté a fèr una móccia ed lavurîr, pòst che ló l' avèva dâu man d' ôr. L' andèva a cà dala zânt a muntèr i mòbil par cânt d' un supermarchè; al s' inzgnèva a fèr al funtanîr, l' eletrizéssta mo anc al muradâur e al sbianchizén. L' èra, insâmna, un brèv ciapinéssta e, naturalmânt, al lavurèva in naigher.

Un dé ai èra da andèr a muntèr una librarî int un apartamânt ed proprietè ed mé a n' sò che istitût, o quèl ed sta fâta, in dóvv ai stèva ed cà un funzionèri dal stèt o dla regiàn. Quand al padrån d' cà al véns a avrîr l' óss, sóbbit Franco l' arcgnusé Pèvel, al studintén ch' al vlèva arbaltèr al mând mandànd inanz chi èter. Int la prémma an gé gnént, mo dàpp un pôc, sudànd sèt camîs par purtèr só i prémm pîz ed cla librarî, ai déss:

- *Mo té t' i Pèvel, quall ch' al vlèva fèr la rivoluziàn! Mé a sâ Franco... t' arcòrdet al nòstri discusiàn ed puléttica in cà da mî mujèr?*

- *Prego? Ci conosciamo?* - al déss al studânt fagànd véssta d' an arcurdères.

- *Ci conosciamo? Sèt cus' ai é d' nôv? S'et vû vadder muntè la tô librarî, mé a t' cunséi ed ciamèr quî dal “collettivo studentesco”, parché mé adès a fâg só i mî usvéi e a vâg a cà!*

Al ciapé l' óss, stufilând cme un mèrel, lasànd lé cme un patalócc l' ex rivoluzionèri pinté.

La bístia

- Chi tâca a fêr âl chêrt?
- Prônti! A tâc mé, ch'âi ò bèle qué i trãnta zentêsum!
- Mo la Marî i êla brîsa incû?
- A pâs.
- Anca mé!
- A bóss! Nã, la Marî l'â telefonè ch'la n vén brîsa...
- A vói stêri anca mé... a sãn mé e té, dàl, zûga!
- Ah, t è l'âs! A sãn fregghè, avêva al trî sótt!
- Mo anca mé avêva sãul quall, adès a pròv con quassta...
- A stròz! E adèsa...
- Et ciâp ancâura té. Vént par té e diš par mé.
- Adèsa am stà a mé. Ecco i trãnta zentêsum.
- ... la Marî la m à détt che incû l'avêva i sù a magnèr...
- Puvrètt, con cla ragâza dšgraziè... Mé a i stâg...
- Mé a pâs.
- Anca mé.
- Stavôlta a bóss!
- Tâcchel a mé? Ecco!
- A t l amâz!... e adèsa a zûg quassta...
- L'è ancâura tô..., zûga!
- Tû mò!
- Tô ancâura. Bístia par mé! Furtónina ch'l'è cénina, ecco i trãnta zentêsum, pió la man i fan s-santa!
- Zêrt che lâur pr al fiòl i avêven fât tant. L avêva studiè, l avêva un bãn lavurîr...
- Dâi, guèrda âl chêrt, stèt só?
- Fà vâdder... nã, a pâs...
- Mé a bóss.
- Mé a pâs.
- Anca mé a pâs. Alâura, s'âi é só sãul la Laura, mé a tói al "dutâur". Trai chêrt par mé.
- Prônti! Inción èter? Só dãnca, a sí vuètri dâu!
- Sé, ló l'èra brèv, mo la mujêr...
- Guèrda che la mujêr, puvrénina, prémma ed dezîder ed scunpagnères, l'â mandè zã di bî magón!
- Dâi, zûga, ch'al stà a té.
- Ecco!
- L é mî!
- Ancâura tô, fà vâdder...
- Mî anc quassta. T è ciapè bístia!
- I én s-santa, víttli qué. Al stà al'Andrécca a fêr âl chêrt.
- Sé, mo cla pôvra ragazôla, sbatò da un nunén a cl èter!

- Mo almànc la mèder a la lasèva ai sù pr andèr a lavurèr, brîsa cunpâgna ló, ch'l andèva in sfrãmmbla in mòto, o al cafà, o con dâl dòn...
- Chi stà só?
- Mé a pâs.
- Anca mé.
- Mé a pròv.
- Anca mé: a bóss!
- Mé a pâs, fôrza, zughè!
- Quassta l'è mî sicûr, con l'âs!
- Furtónina ch'a in ò anc ónna cénina d'arspãnder...
- Alâura t n è anc ónna gròsa? Ciâpa pûr...
- Sé, ai ò pròpi al trî! E adèsa?
- Ancâura tô. La Marî e sò maré i an fât al pusébbil par dèri na man...
- E t al ciâm ajutèri, dèri di bajûc? E tòrl in cà digànd "puvrén", invèzi ed dèri dû chèlz int al cûl e mandèrel da sò mujêr e sò fiòla?
- Sé, mo anca lî, méttres con un colêga...
- Par fôrza! Cs'avêvla da fêr, puvràtta, la sôra ed clausûra par tóttla la vétta?
- Mo la ragazôla, cum êla vgnó só? I genitûr ch'i litighèven sãnper, e pò ch'i s'én méss con di èter cunpâgn...
- Mo l'è la mèder ch'l'avêva da dèri al bãn esãmpi. E invèzi csa i êla insgnè? A méttres con al prémm ch'âi câpita!
- Sé, mo l avêva da èser sò pèder a méttèrla in raiga, badèr con che cunpagnî la bazighèva, andèr a dscãrèr coi profesûr...
- Al fât l é che i zûven, al dé d incû, i én dimónndi lébber, e dâl vòlt an bãsta gnanc una famajja cum vâ a tirèri só pulíd!
- E i nûn? Con l'avãuda i an turnè a fêr l istàss sbâli fât con al fiòl: bajûc, bajûc, tótt qui ch'la dmandèva! E acsé la conseguãnta l'è stè inevitâbil: la dròga...
- La diš la Marî che adèsa l'â sméss, ch'l'â un anbrusén dimónndi brèv, ch'al l'ajûta...
- Sperãn... parché quî lé, prémma o dâpp, i i cãschen un'ètra vòlta, i n i la fan brîsa a stèri fòra!
- **Andrécca!!!**
- L'è la Marî! Dâi, Andrécca, avèrra!
- Só, só, fãnni dal sît...
- Adío Marî, cum andaggna?
- Adío, adío a tótti. A sãn stóffà mórta, mo a sãn qué...
- Mo csa t é capitè?

- Gnínta, gnínta. L é incôsa a pòst. Incû ai ò avó tótt a magnèr da mé, mí fiòl e anc mí nôra con i sù. E pò la Samanta, con al sò anbrãus...
- Stèla bãn tô anvãuda?
- La stà bãn, sé... A m avî da scusèr, ai ò un pô ed magãn, e a m sãn da sfughèr... La Samanta l'è inzènta... Avãn dscãurs ed quasst, tótt insãmm. I sù genitûr i én dimónndi instizé, i dísen ch'l'è tròpa záuvna, ch'la n pôl brîsa avair la responsabilitè d un fangén... Mo chi dû ragazû i an tgnó tèsta ai sù, i an détt âl sò rasãn... E nuèter dû vcétt avãn capé ch'i avêven bisãggn, e a s sãn fât avanti... I vgnaràn a stèr nôsc, e quand lî la cunpirà i dsdòt ân i se spusaràn... A sãn víc', mo a sperãn ed fèrila ancâura, a turnèr a tachèr, par la tèrza vòlta...
- Só, só, fôrza! A chi stèni âl chêrt?

la Nòccia d Bastèl

La pizè

Quand a lèz zèrti nutèzzi, mé avanz sãnper ed stupén. Socuànt dé fà ai é vgnó fòra in tótt i fòl che al penûltun presidãnt dla scuèdra da fòttbal dal Perûgia, tótt i mîs al paghèva un stipanndi a chi tifûs ciamè «ultras». A m sãn détt: Quassta mò l'è bèla! Bãn? Fèr al tifãus èl fòrsi dvintè un amstír? Ói, s'i tîren una pèga regolèr, as vadd ch'l é pròpi acsé. Alâura al dvãnta pò fãzil capîr che chi bajûc i vénnen paghè par mòd che zèrt moramazè ciamè «ultras» i n fãghen brîsa di dãn a cal stãdio. Dãn e vandalîsum ch'i srènn un'armèssa par la sozietè ch'l'aré da paghèr dâl gran mûlt e ciapèr dâl gran scualéffic. Alâura, sãnper andànd drî al mî capéss da incucalé, ai ò pinsè: A mé, quasst, an um pèr mégga un stipanndi, mo una pizè! Sé, pròpi prezîs a qualla ch'la pretãndd la mãfia dai butghèr e artigiàn. E pò, ste bèl lavursén suzèdel sãul a Perûgia? An i srà mégga dâli ètri sozietè ed fòttbal ch'al pèghen di "stipénndi" ed sta pòsta? Sãnza cunsidrèr, par zónta, che i sran tótt góbbi brîsa dnunziè, paghè fòra dal sparadèl, dãnca sãnza gnanc un zentêsum ed tãsa e sãnza èser scrétt int inción rigésster.

A capéss, ai srà dâl coruziãn bãn pió grandi, mo s'âi é tanta zãnt, tant spurtív, che lizànd sta nutèzzia i n fan gnanc una píga, an srà mégga parché i

én d acôrd só chi bî ciapén che qué? An srà mégga parché, pr una móccia d itagliàn, vadder fregghèr al pròsum l é dvintè un quel normèl? Pusébbil che inción ed chi èter tifùs èva gnínt da dí? Par mé, e a pãns anc par tótt quí ch'i lèzen al Pãnt dla Biãnda, cla nutézzia la n é brísa un fãt regolèr e, pòst ch'i dísen ch'a sãn na taraghéggna, a vói mantgnîr al dirétt ed scandalizèrum, d an mandèr brísa incôsa zã pr al garganòz, pinsãnd «*Tant i fan tótt acsé*».

Nã, mégga tótt, bòja d una palatta! Ai srà pûr quelc d ón ch'al vã par la strè masstra sãnza tant balutén! E pusébbil che, a Perûgia e anc par d fòra, inción èva gnínt da dí? Mè dla zãnt ch'i s incãzen a in cgóss pûr! Pò da cla ví, pòst ch'a sãn di bulgnís, sperãn pûr che la scuèdra dal Bulággna la n pèga inción tifãus (di mî sunãi) par môd ch'an fãga di dãn. Mo nã, quassta l'é pûr sãnper la scuèdra ch'la fó ed Dal'era e, s'ai suzèss un quelc acsé, al Presidãnt Paradís (cum al le ciãma Cumãsc) al farèv tant ed chi sbalãnz dãnter ala sò cãsa, da fèr vgnîr un taramòt pîz che al'Àcuila! Dégghia bãn o n inpòrta? Sperãn pûr e... arvãdres.

la Taraghéggna (Sìgèn Livra)

Al progrès

Incu l'umanità, o almãnc una pèrt dl'umanità ch l'é qualla pió progredé la vîv i témp dãl trasformaziã industrièl, d'eletrònica e dl'informãtica, con dãl nuvitè che sãul zinquanta ãn indrî an se srènn mai imazinè, con di cambiamént e di arbaltamént tante Dìo svèlt che quall ch'é vaira incû, edman an cãnta pió, e té che t î ste aviè a rasunèr col mètod dl'economî domèstica, artigianèl e agrèccola et capéss che t a n é capé gnînta. A vivãn i témp dl intarès e di quatrén a tótt i cûst, dãl lázz e dãl rêgol che al mûden al impruvís secãnd la curãnt dal mumãnt, dla tecnologî pió avanzè ch'la dá pió impurtanza ai frèdd zircuît eletrònic d una màchina piotòst che ala vîva fantasî dal zarvèl umàn.

Con la televisiã, al compiûter, al telefonén l é pusébbil a tótt ed comunicèr con tótt; a s pòl savàir e vadder in *tempo reale* quall ch'suzèd int al mãnd, cunprãis un spurcaciã

con di pinén nûd; un brancadén ed *bulli* ch'i péccen e i schèrnien un pòver infelíz; una clãs intîra ch'i s divèrten a mustrèr ãl sãu vargãgn e al divertimãnt l é anc pió grãnd se ón al tãcca al cûl o ãl tatt ala profesorassa; a s inpèra a fèr una bãmmba con dla pãllver da cartócc' armistiè a un strãz con dla benzéinna dãntr int na butéggia, col bèl risùltèt che a tri ragãz la i é scupiè in man mandandi al sbdèl dóvv ón pò l é mòrt.

Al progrès int l'alimentaziã, int la medgèna e int l'igène l à fãt guadagnèr tãnta salût e ãn ed vétta ala popolaziã e tãnt miglièrd al'indósstria. Al progrès al s à fãt avair dãli automobil con un cusén che al s gãnfia quand, a s inzucãn, pr an spatachèr al grógn cãnt al vulànt, al *navigatore*, al servostèrz, l'altoparlànt, na sunarî ch'la t avísa se et vè ví col spurtèl avèrt e un mutãur che al fã i zãntutanta in maniera d avair al vantãz d arivèr prèmma a sbãter cãnt a un mûr o un'ètra vetûra; fãt, quãsst, ch'al suzèd tótt i sãbet ed nòt a dimónndi zûven imbazurlé dal fracãs dla discotèca, ismé dal èllcol e dala sãnn, invurné da zèrti pastèlli e in bisãca la patãnt dal témmber apãnna fãt, anc mói.

Al progrès al s ha regalé i *mega – super – maxi market* dóvv a s cãmpra tótt quall ch'a s vòl e anc de pió, cumprãis ãl mièra ed sachétt, vascãtt, latèrini e tanti ètri confeziã ed plãstica che an savãn pió in dóvv sistemèr. Par conclûder a vrèvv mètter in cèr un quelc: an pinsèdi mãi che am fãga schîv al cèssò in cá e la dãzza chèlda, la màchina pr andèr in viãz quand a i n ò vójja, ãl medgèn e ãl cûr par migliorèr la mî salût e tótt i vantãz purtè dal famãus progrès.

Se migliorèr la vétta l é un giosst desidèri, am pèr ch'i séppen trûp quí ch'i vòlen i miglioramént con la garanzî d avair sãul di dirétt, sãnza inciónni fadîg, con aruganza e prepotãnza, sãnza rispèt pr ãl lázz e ãl rêgol, pirdànd ed véssta cãl siucãzz inóttl e superè ch'i an nómm cunsénzia, responsabilitè, onestè, ecuilèbbri, rispèt e ví d lóng. Se quassta l'é la realtà, bisãggna pròpi díf evíva al prugrès e abãs la zãnt, s'la n é brísa al'altazza ed capîr che al le dròva int al môd sbagliè.

Elio Evangelist

Quí ch'i én stè a Bulággna Dû artéssta al Cafã d San Pîr

Dino Canpèna l é stè un poèta dala vétta dimónndi tribulè. Nèd dal 1887 a Marradi, un pajais quèsi in cunfén stra la Tuschèna e la Rumãgna, a quénng' ãn al fó culpé da una malatí narvãusa che con al pasèr dal tãnp la dvintè sãnper pió grèv, fén a arivèr al pònt d èser ricoverè in quall che una vòlta as ciamèva “al sbdèl di mât”. Tótt la sò vétta la fó sãnper un scapèr ví: dala famajja, dai dutûr di manicòmi, dai ambiént leterèri in dóvv al truvé sãul dl'invídia e dãl meschinitè. In ste èser turmintè ai èra però nèd al fiãur dla poesi e al fó pròpi a Bulággna che Dino, studãnt ala facoltè ed Chémica, dóvv l andèva inãnz a cócc' e spintón, al truvé l'ucasiã ed frecuentèr dãl leziã ed Lètter e fèr amizézia con di zûven studént. E al fó in vatta a di giurnalén dla gogliardî bulgnaisa che Canpèna, ch'al s firmèva “al poèta di dû mónnd” (int i sù viaz l èra stè anc in Arzentèna, dóvv l avèva fãt al punpîr e lavurè ala costruziã d una feroví), ch'al publiché dal 1912 ãl sãu prèmmi poesi scrètti int un stíl nòv e uriginèl.

Piò tèrd, l arivè a fèrs stanpèr da un tipògrof ed Fiurãnza la còlta intîra ed quall ch'l èra riusé a scrîver quand la malatí al le lasèva un pò in pès, con al tètto *I Canti orfici*. Ste líber, ch'al sré stè pó cunsiderè un'òvra fundamentèl dla leteratûra itaglièna dal Novzãnt, al mumãnt dla sò publicaziã an truvé brísa una bõna acugliãnza. La poesi ed Canpèna l'èra tròpa difarãnta, mudèrna, visiunèria: par chi an avèva brísa la bãcca aviè a di savûr fòrt, i vèrs dal poèta ed Marradi i èren cme un póggn int al stãmmg.

A Canpèna, ch'l èra sãnper in bulatta, par tór só un quelc góbbi ai tuché d andèr in gîr par Bulággna a vãnder al sò líber, al prèzi ed dû franc e mèz, a amîg, studént e artéssta. Una còpia la fó cunprè anc dal zãuven pitãur Zòrz Morandi ch'l èra bèle cgnusó int al mãnd artèstic pr al sò môd nòv e particolèr ed dpènnzer. Canpèna ai fé in vatta una bèla dèdica e i dû i dvintènn amîg.

Al poèta, ch'al stèva ed cà in Zãnbòni al nómm 52, l èra sòlit andèr al Cafã d San Pîr, ch'l èra in ví dl'Indipendãnza, pròpi in fãza ala Palazèna ed Majãn.

As pôl dir che ste sît al fôss la sô secânda cà: lé al s fêva mandèr la pòsta, lé al fêva conversaziàn con i amîg artéssta ch’l incuntrêva. Una vòlta al s truvé a sêder a un tavlén in duv ai êra un ômen alâura dimónndi famâus, mo che ló an cgnusêva brîsa. Ai fô presenté da un amîg giurnaléssta: cl òmen l êra l atâur còmic Ettore Petrolini, quall dâl canzunâtt ed “Gastone” e di “Salamén”, che alâura l êra bèle afermè int al teàter ed varietè. L atâur, ch’al vgnêva spass a Bulâggna (int la sô maciatta dl *Amleto* as trôva la famâusa frès bulgnaisa “*Mo di bân só, fantèsma...*”) l avé una bèla inpresian dal zâuven poêta, e bân vluntîra ai slunghé i dû franc e mèz par cunprèr al sô liber. Al destén - un zugadâur ch’al sà bân armistièr âl chèrt - l avêva fât in môd ed fèr incuntrèr in cal mumânt e in cal sît dû artéssta fôra dl urdinèri: ón, un “mât gegnèl” ch’al scrivêva di vèrs inpensâbil; cl èter, un atâur còmic ch’al rezitêva di quî bóff e stranpalè. Tótt e dû i avèven una manîra ónnica e particolèr ed vâdder al mânnd e d rapresentèrel in èrt.

Tótt e dû i avènn pò una sòrt cunpâgna, qualla ed murîr da zûven: Canpèna dal 1932, a 47 ân, dâpp un lóng period ed reclusiàn int un manicòmi atais a Fiurânza; Petrolini dal 1936, a 50 ân. As cânta che, in pónt ed môrt, quand al prît al véns al sô lét a dèri l òli sant, l atâur, còmm s’al fôss ancâura in vatta al pelcsènic, al gèss la giazè: “*Adès sé, ch’a sân frétt!*”.

Canpèna an truvé pès gnanc dâpp môrt: dal 1944 dâl bâmmb colochè dai tudèss in ritirè âl fènn saltèr la cîsa in duv ai êra la sô tâmmba e la lâpida con al sô nómm la se dspèrs sâtta âl mazèri.

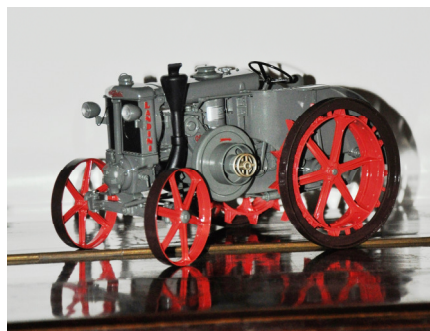
Silvano Rocca

Al Landén “tèsta-chèlda”

Mî zièn Aldo Carmunén al lavurêva la tèra, la sô e qualla ed chi èter. L êra un brèv muturéssta, bân ed fèr andèr âl mâchin a vapâur prèmma, qualli ch’i i ciamèven “locomòbil”, e dâpp qualli con al mutâur a gasòli. L andêva a bâter al furmânt con al sô “Superlandini” dal 1934, quall cgnusó con al scutmâi ed “tèsta-chèlda”, parché par dnanz l avêva una spèzie ed furnèl ch’al sarvêva a scaldèr âl can

dail. Quand l andêva in mòto, con al sô incunfundébbil armâur ch’al parêva quall d una gran-câsa, l êra saggn ch’ai cminziplêva al lavurîr, séppa mò ch’fôss l’aradûra o la batdûra. Quanta fadîga l à fât arsparmièr ai cuntadén cl azidânt ed fèr invarnisè ed râss e d grîs!

Mî zièn Aldo l êra acsé inamurè int al sô Landén che par dimustrèri la sô arcgnusânza, dâpp ch’l avé vindó la tèra pr andèr a stèr in pajais, a Bûdri, invèzi che vândrel al le mité a nôv e al le sistemé dnanz a cà, quèsi ch’al fôss un monumânt a un vèc’ amîg ed zoventó.

Una ciòpa ed stmèn indrî a sân andè con Renato ala *Casa del Trattore*, una ditta che una vòlta l’êra sóbbit fôra ed San Flîs mo che adès l’è ala Fiòpa, pasè al Bâurg. Ai èren andè a cunprèr dl òli spezièl pr al traturén che Renato al drôva da sghèr l’èrba drî al Navèlli. In st mântèr ch’asptèven d èser sarvé, girundlând pr al negòzi a véstt in bèla mässtra in vatta al bancân l’incunfundébbil sègma dal “Superlandini”, brîsa un uriginèl, mo un mudèl parfèt.

- *Êl lé da vândèr?* - a gé mé al cumâss.

- *Sé, - l arspundé - e l é anc l ûltum.*

- *L é al mî!* - a dèss, con l entusièsum d un cínno dnanz a un zûg nôv.

Al fô acsé che cal beléssum mudèl ed Landini “*testacaldâ*” l é vgnó a cà mîg e adès al fà la sô bèla figûra in vatta al piaefòrt, quèsi che anca ló al séppa un strumânt muichèl. Mo ch’al véggna cunsiderè cme un strumânt l é dimustrè dal cunzèrt ed Landén che da pió ed quarant ân al conclûd la Fèsta dla Canpâgna, ala Madalâinna ed Bûdri.

Int al silânzi dla nòt, cal “tòn tòn” lânt e regolèr al rapresânta l acunpagnamânt muichèl dâl fadîg di nûster cuntadén.

La siânza di nûster vîc’

Vibûren (*Viburnum Lantana*) - lantana, viburno, volgarmente albero maledetto, perchè la tradizione vuole che i suoi rami servissero per legare Gesù Cristo sulla croce. Le foglie e i frutti vengono adoperati nella medicina popolare in una pozione astringente per gargarismi, nella cura dell’angina e per uso interno contro la diarrea.

Vèrza (*Brassica oleracea sabauda*) – Nell’Emilia verza, cavolo verza, in Toscana brassica e anche cavolo di Germania.

Da: G. Ungarelli, *Le piante aromatiche e medicinali nei nomi, nell’uso e nella tradizione popolare bolognese.*

Tipografia Luigi Parma, 1921.

Al Pânt dla Biânnda nómmer 96

Mais d agâsst e setâmmber dal 2010

Diretâur iresponsâbil e limusînr:

Fausto Carpani

Dsèggn uriginèl:

Lupâmbbol (Wolfrango)

Umberto Sgarzi

Matitâza (Giorgio Serra)

Coretâur di sbâli: **Bertén Sèra**

Strulgân eletrònic: **Âmos Lèli**

Abunamént par pòsta: almânc 20 € al ân.

Indirèzz:

FAUSTO CARPANI

Via Emilia Ponente 21

40133 BOLOGNA

tel. cell. 339-3536585

fausto.carpani@alice.it

Tótt i scrètt in dôvv an i é brîsa indichè l autâur i én ed Fausto Carpani.

Al dizionèri ed riferimânt par càl paròl ch’âli én difèzzil da capîr l é quasst:

Lepri – Vitali

Dizionèri

BULGNAIS - ITAGLIÀN

ITAGLIÀN - BULGNAIS

Pendragon, 2009

I sît bulgnîs i én quissti:

www.pontedellabionda.org

www.clubdiapason.org

www.lafamigliabolognese.it

www.bulgnais.com

www.marcopoli.it

I programmi di
- Carpani e i sù amig -
- La Compagnia del Ponte della Bionda -

Ottobre Venerdì 1, ore 20,30	Centro Sociale Montanari: “Carpani e i sù amîg”
Sabato 9, ore 21	Al Centro Sociale Croce Coperta (via Papini 28) la Compagnia del Ponte della Bionda in “Da vîc’ cum la mitagagna?” due atti di Carpani e Nanni.
Martedì 19, ore 21	Teatro Orione (via Cimabue 14, parcheggio interno riservato al pubblico): la Compagnia del Ponte della Bionda in “Da vîc’ cum la mitagagna?” due atti di Carpani e Nanni. Prenotazioni al 337572489.
Mercoledì 20, ore 21	Idem come sopra
Giovedì 21, ore 21	Teatro Fanin di San Giovanni in Persiceto: la Compagnia del Ponte della Bionda in “Da vîc’ cum la mitagagna?” due atti di Carpani e Nanni.
Mercoledì 27, ore 16,30	Alla Famajja Bulgnaisa (via Barberia 11): pomeriggio dialettale a cura di Fausto Carpani.
Sabato 30, ore 21	Alla sala ARCI Primavera di Ozzano Emilia: la Compagnia del Ponte della Bionda in “Da vîc’ cum la mitagagna?” due atti di Carpani e Nanni.

Associazione Culturale
IL PONTE DELLA BIONDA

Via dei Terraioli 13 - 40129 Bologna
Tel. 334 378 72 19
www.pontedellabionda.org

TEATRO ORIONE –Via Cimabue 14
Martedì 19 e Mercoledì 20 Ottobre, ore 21

la

Compagnia del Ponte della Bionda

presenta

“...da vic’ cum la mitagna?”

(...da vecchi come la mettiamo?)

Commedia in due atti di **R. Nanni e F. Carpani**

Personaggi e interpreti

Le badanti:

Maria (**Maria Gryziuk**);

Olga (**Roberta Nanni**);

Sara (**Laura Cedrini**)

Gli assistiti:

Angelo (**Oriano Orsi**);

Enrica, sua moglie (**Gabriella Lorenzini**);

Teodoro (**Carlo Mazzanti**);

Greta (**Nara Negroni**)

Gli altri:

Diego, figlio di Angelo ed Enrica (**Ivan Tani/Fabio Zanetti**)

Don Dino, detto Dăn Dén (**Renzo Martini**);

Gianni, volontario di Ausilio (**Andrea Finelli**)

Un pensionato (**Sergio Bettocchi**)

I clochard:

Fausto Carpani - Ruggero Passarini - Oriano Rinaldi - Renato Balugani

Con l’amichevole partecipazione di **Chicchi e Mauro Finelli**

Scene di **Giorgio Serra**

Musiche di **Ruggero Passarini e Fausto Carpani**

Realizzazioni tecniche di **Augusto Mandrioli e Renato Balugani**

Costumi di **Gabriella Lorenzini**

Fotografo di scena **Claudio Girardi** (www.fotogirardi.it)

Aiuto regista **Giovanni Baglioni**

Regia di **Cristina Testoni**

“Le badanti venute dai paesi dell’est europeo rappresentano la soluzione a molti dei problemi legati alla terza età, non ultimo quello della solitudine. Mettere in scena una commedia su queste nuove figure e sul rapporto che si instaura con i loro assistiti, rappresenta un’occasione per osservare gli uni e le altre con affetto e un pizzico di ironia, nel tentativo di sdrammatizzare una quotidianità a volte dura”

Prenotazioni al 337572489 (Franceschini)